

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

The Canon of Discourses - Subcommentaries (Sutta
Piṭaka - Tīkā)

1.The Collection of the Long Discourses -
Subcommentaries (1. Dīgha Nikāya - Tīkā)

5. New subcommentary on the Chapter on the Aggregate of
Morality-2 (5. Sīlakkhandhavagga-Abhinavaṭīkā-2)

13. Commentary on the Discourse on the Threefold Knowledge
(13. Tevijjasuttavaṇṇanā)

PaliVerse

1.The Collection of the Long Discourses - Subcommentaries

5. New subcommentary on the Chapter on the Aggregate of Morality-2

13. Tevijjasuttavaṇṇanā

518. Evaṃ lohiccasuttaṃ saṃvaṇṇetvā idāni tevijjasuttaṃ saṃvaṇṇento yathānupubbaṃ saṃvaṇṇanokāsassa pattaḥbhāvaṃ vibhāvetuṃ, lohiccasuttassānantaraṃ saṅgītassa suttassa tevijjasuttabhāvaṃ vā pakāsetuṃ “evaṃ me suttaṃ...pe... kosalesūti tevijjasutta”nti āha. Nāmaṃti nāmamattaṃ. Disāvācīsaddato payujjamaṇo enasaddo aduratthe icchito, tappayogena ca pañcamiyatthe sāmivacanaṃ, tasmā “uttarenā”ti padena adūratthajotanaṃ, pañcamiyatthe ca sāmivacanaṃ dassetuṃ “manasākaṭato avidūre uttarapasse”ti vuttaṃ. “Disāvācīsaddato pañcamivacanassa adūratthajotanaṃ adūratthaṃ dassetuṃ enasaddena evaṃ vutta”nti keci, sattamiyatthe cetaṃ tatiyāvacaṇaṃ “pubbena gāmaṃ ramaṇīya”ntiādīsu viya. “Akkharacintakā pana ena-saddayoge avadhivācīni pade upayogavacanaṃ icchanti, attho pana sāmivaseneva icchito, tasmā idha sāmivacanaseneva vutta”nti ayaṃ ācariyamati. Taruṇaambarukkhasaṇḍeti taruṇaambarukkhasamūhe. Rukkhasamudāyassa hi vanasamañña.

519. Kulacārittādisampattiyaṃ ettha ādisaddena mantajjhenābhīrūpatādisampattiṃ saṅgaṇhāti. Tattha tatthāti tasmīṃ tasmīṃ dese, kule vā. Te nivāsaṭṭhānena visesento “tatthā”tiādimāha. Mantasajjhāyakaraṇatthanti āthabbaṇamantānaṃ sajjhāyakaraṇatthaṃ. Tena vuttaṃ “aññesaṃ bahūnaṃ pavesanaṃ nivāretvā”ti. Nadītīreti aciravatiyā nadiyā tīre.

Maggāmaggakathāvaṇṇanā

520. Jaṅghacāraṇti caṅkamaṇa, ito cito ca vicaraṇaṃ. So hi jaṅghāsu kilamathavinodanattaṃ caraṇato “jaṅghavihāro, jaṅghacāro”ti ca vutto. Tenāha pāḷiyaṃ “anucaṅkamantānaṃ anuvicāraṇāna”nti. Cuṇṇamattikādi nhāṇīyasambhāro. Tena vuttanti ubhosupi anucaṅkamaṇānuvicaraṇānaṃ labbhanato evaṃ vuttaṃ. Maggo cettha brahmalokagamanūpāyapaṭipadābhūto ujumaggo. Icchitaṭṭhānaṃ ujukaṃ maggati upagacchati etenāti hi maggo, tadañño amaggo, asaddo vā vuddhiattho daṭṭhabbo. Tathā hi “katamaṃ nu kho”tiādinā maggameva dasseti. Paṭipadanti brahmalokagāmimaggassa pubbabhāgapaṭipadaṃ.

Añjasāyanoti ujumaggassa vevacanaṃ pariyaadvayassa atirekatthadīpanato yathā “padaṭṭhāna”nti. Dutiyavikappe añjasasaddo ujukapariyāyo. Niyyātīti niyyāniyo, so eva niyyānikoti dasseti “niyyāyanto”ti iminā. Niyyāniko niyyātīti ca ekantaniyyānaṃ vuttaṃ, gacchanto hutvā gacchatīti attho. Kasmā maggo “niyyātī”ti vutto, nanvesa gamane abyāpāroti? Saccamaṃ. Yasmā panassa niyyātu-puggalavasena niyyānabhāvo labbhati, tasmā niyyāyantapuggalassa yoniso paṭipajjanavasena niyyāyanto maggo “niyyātī”ti vutto. Karotīti attano santāne uppādeti. Tathā uppādentoyeva hi taṃ

paṭipajjati nāma. Saha byeti vattatīti saḥabyo, saḥavattanako, tassa bhāvo saḥabyatāti vuttaṃ “saḥabhāvāyā”ti. Saḥabhāvoti ca salokatā, samīpatā vā veditabbā. Tathā cāha “ekaṭṭhāne pātubhāvāyā”ti. Sakamevāti attano ācariyena pokkharasātīnā kathitameva. Thometvāti “ayameva ujumaggo ayamañjasāyano”tiādīnā pasamsitvā. Tathā paggaṇhitvā. Bhāradvājopi sakameva attano ācariyena tārukkhena kathitameva ācariyavādaṃ thometvā paggaṇhitvā vicaratīti yojanā. Tena vuttanti yathā tathā vā abhinivīṭṭhabhāvena pāḷiyam vuttaṃ.

521-522. Aniyyānikāvāti appāṭihārikāva, aññamaññassa vāde dosaṃ dassetvā aviparītattadassanattamāṃ uttararahitā evāti attho. Tulanti mānapatthattulāṃ. Aññamaññavādassa āditova viruddhaggahaṇaṃ viggaho, sveva vivadanavasena aparāparaṃ uppanno vivādoti āha “pubbuppattiko”tiādi. Duvidhopi esoti viggaho, vivādoti dvidhā vuttopi eso virodho. Nānāācariyānaṃ vādatoti nānārucikānaṃ ācariyānaṃ vādabhāvato. Nānāvādo nānāvidho vādoti katvā, adhunā pana “nānāācariyānaṃ vādo nānāvādo”ti pāṭho.

523. Ekassāpīti tumhesu dvīsu ekassāpi. Ekasminti sakavādaparavādesu ekasmimpi. Saṃsayo natthīti “maggo nu kho, na maggo”ti vicikicchā natthi, añjasānañjasābhāve pana saṃsayo. Tena vuttaṃ “esa kirā”tiādi evaṃ satīti yadi sabbattha maggasaññino, evaṃ sati “kismiṃ vo viggaho”ti bhagavā pucchati. Itisaddena cettha ādyatthena vivādo, nānāvādo ca saṅgahito.

524. “Icchitaṭṭhānaṃ ujukaṃ maggati upagacchati etenāti maggo, ujumaggo. Tadañño amaggo, a-saddo vā vuddhiattho daṭṭhabbo”ti heṭṭhā vuttovāyamatto. Anujumaggeti etthāpi a-saddo vuddhiattho ca yujjati. Tameva vatthunti sabbesampi brāhmaṇānaṃ maggassa maggabhāvasaṅkhātāṃ, sakamaggassa ujumaggabhāvasaṅkhātāṃca vatthum. Sabbe teti sabbe te nānāācariyehi vuttamaggā, ye pāḷiyam “addharyā brāhmaṇā”tiādīnā vuttā. Ayametta pāḷiattho - addharo nāma yaññaviseso, tadupayogibhāvato addharyāni vuccanti yajūni, tāni sajjhāyantīti addharyā, yajuvedino. Tittirinā nāma isinā katā mantāti tittirā, te sajjhāyantīti tittiriyā, yajuvedino eva. Yajuvedasākhā hesā, yadidaṃ tittiranti. Chando vuccati visesato sāmavedo, taṃ sarena kāyantīti chandokā, sāmavedino. “Chandogā”tipi tatiyakkharena paṭhanti, so evattho. Bahavo iriyo thomanā etthāti bāvharī, iruvedo, taṃ adhīyantīti bāvharījjhā.

Bahūnīti etthāyaṃ upamāsaṃsandana - yathā te nānāmaggā ekaṃsato tassa gāmaṃsā vā nigamaṃsā vā pavesāya honti, evaṃ brāhmaṇehi paññāpiyamānāpi nānāmaggā ekaṃsato brahmalokūpagamanāya brahmunā saḥabyatāya hontīti.

525. Paṭijānitvā pacchā niggayhamānā avajānantīti pubbe niddosataṃ sallakkhamānā paṭijānitvā pacchā sadosabhāvena niggayhamānā “netam mama vacana”nti avajānanti, na paṭijānantīti attho.

527-529. Te tevijjāti tevijjakā te brāhmaṇā. Evasaddena ñāpito attho idha natthīti va-kāro gahito, so ca anattakavāti dasseti “āgamasandhimatta”nti iminā, vaṇṇāgamaṇa padantarasaṃdhimattaṃ katanti attho. Andhapaveṇīti andhapanti. “Paṇṇāsasaṭṭhi andhā”ti idaṃ tassā andhapaveṇiyā mahato gacchagumbassa anuparigamanayogyatādassanaṃ. Evañhi te “suciraṃ velaṃ mayaṃ maggaṃ gacchāmā”ti saññino honti. Andhānaṃ paramparaṃsattavacanena yaṭṭhigāhakavirahatā dassitāti vuttaṃ “yaṭṭhigāhakenā”tiādi. Tadudāharaṇaṃ dassentena “eko kirā”tiādi āraddhaṃ. Anuparigantvāti kañci kālāṃ anukkamaṇa

samantato gantvā. Kacchanti kacchabandhadussakaṇṇaṃ. “Kacchaṃ bandhanti”tiādīsu viya hi kacchasaddo nibbasanavisesapariyāyo. Apica kacchanti upakacchakaṭṭhānaṃ. “Sambādho nāma ubho upakacchakā muttakaraṇa”ntiādīsu viya hi kāyekadesavācako kacchasaddo. Cakkhumāti yaṭṭhigāhakaṃ vadati. “Purimo”tiādi yathāvuttakkamena veditabbo. Nāmakaññevāti atthābhāvato nāmamattameva, taṃ pana bhāsitaṃ tehi sārasaññitampi nāmamattatāya asārabhāvato nihīnamevāti atthamattaṃ dasseti “lāmakam̐yevā”ti iminā.

530. Yoti brahmaloko. Yatoti bhummatthe nissakkavacanaṃ. Sāmaññajotanāya visese avatiṭṭhanato visesaparāmasanaṃ dassetuṃ “yasmim̐ kāle”ti vuttaṃ. “Uggamanakāle”tiādinā pakaraṇādhigatamāha. Āyācantīti uggamanaṃ patthenti. Kasmā? Lokassa bahukārabhāvato. Tathā thomanādīsu. Sommoti sītalo. Ayaṃ kira brāhmaṇānaṃ laddhi “pubbebrāhmaṇānamāyācanāya candimasūriyā’gantvā loke obhāsaṃ karontī”ti.

532. Idha pana kiṃ vattabbanti imasmim̐ pana appaccakkhabhūtassa brahmuno sahabyatāya maggadesane tevijjānaṃ brāhmaṇānaṃ kiṃ vattabbaṃ atthi, ye paccakkhabhūtānampi candimasūriyānaṃ sahabyatāya maggaṃ desetum̐ na sakkontīti adhippāyo. “Yatthā”ti iminā “idhā”ti vuttamevatthaṃ paccāmasati.

Aciravatīnadīupamākathāvaṇṇanā

542. Samabharitāti sampuṇṇā. Tato eva kākaṭṭhāyā. Pārāti pārimatīra, ālapanametanti dassetuṃ “ambho”ti vuttaṃ. Apāranti orimatīraṃ. Ehīti āgacchāhi. Vatāti ekaṃsena. Atha gamissasi, evaṃ sati ehīti yojanā. “Atthime”tiādi avhānakāraṇaṃ.

544. Pañcasīla...pe... veditabbā yamaniyamādibrahmaṇadhammānaṃ tadantogadhabhāvato. Tabbiparītāti pañcasīlādiviparītā pañcaverādayo. Indanti indanāmakaṃ devaputtaṃ, sakkaṃ vā. “Aciravatiyā tīre nisinno”ti iminā yassā tīre nisinno, tadeva upamaṃ katvā āharati dhammarājā dhammadhātuyā suppaṭividdhattāti dasseti. “Punapī”ti vatvā “aparampī”ti vacanaṃ itarāyapi nadīupamāya saṅgaṇhanatthaṃ.

546. Kāmayitabbatṭhenāti kāmanīyabhāvena. Bandhanaṭṭhenāti kāmayitabbato sattānaṃ cittassa ābandhanabhāvena. Kāmañcāyaṃ guṇasaddo atthantaresupi diṭṭhapayogo, tesam̐ panettha asambhavato pārisesaññāyena bandhanaṭṭhoyeva yuttoti dassetuṃ ayamatthuddhāro āraddho. Ahatānanti adhotānaṃ abhinavānaṃ. Etthāti khandhakapālīpade paṭalaṭṭhoti paṭalasaddassa, paṭalasankhāto vā attho. Guṇaṭṭhoti guṇasaddassa attho nāma. Esa nayo sesesupi. Accentīti atikkamma pavattanti. Etthāti somanassajātakapālīpade. Dakkhiṇāti tiracchānagate dānacetanā. Etthāti dakkhiṇavibhaṅgasuttapade mālāguṇeti mālādāme. Etthāti satipaṭṭhāna-dhammapadapālīpadesu, nidassanamattañcetaṃ koṭṭhāsāpadhānasīlādisukkādisampadājijyāsupi pavattanato. Hoti cettha -

“Guṇo paṭalarāsānisam̐se koṭṭhāsabandhane;
Sīlasukkādyapadhāne, sampadāya jiyāya cā”ti.

Esevāti bandhanaṭṭho eva. Na hi rūpādīnaṃ kāmetabbabhāve vuccamāne paṭalaṭṭho yujjati tathā kāmetabbatāya anadhippetattā. Rāsaṭṭhādīsupi eseva nayo. Pārisesato pana bandhanaṭṭhova yujjati. Yadaggena hi nesam̐ kāmetabbatā, tadaggena

bandhanabhāvoti.

Koṭṭhāsaṭṭhopi cettha yujjateva cakkhuviññeyyādikotṭhāsabhāvena nesam
kāmetabbato. Koṭṭhāse ca guṇasaddo dissati “diguṇam vaḍḍhetabba”ntiādīsu viya.

“Asaṅkhyeyyāni nāmāni, saguṇena mahesino;
Guṇena nāmamuddheyyam, api nāmasahassato”ti. -

Ādīsu pana sampadāṭṭho guṇasaddo, sopi idha na yujjatīti anuddhaṭo.

Dassanameva idha vijānananti āha “passitabbā”ti. “Sotaviññāṇena
sotabbā”tiādiattham “etenupāyenā”ti atidisati. Gavesitāpi “iṭṭhā”ti vuccanti, te idha
nādhippetāti dassetum “pariyiṭṭhā vā hontu mā vā”ti vuttaṃ. Icchitā eva hi idha
iṭṭhā, tenāha “iṭṭhārammaṇabhūtā”ti, sukhārammaṇabhūtāti attho. Kāmaṇīyāti
kāmetabbā. Iṭṭhabhāvena manam appayanti vaḍḍhentīti manāpā. Piyajātikāti
piyasabhāvā. Ārammaṇam katvāti attānamārammaṇam katvā. Kammabhūte
ārammaṇe sati rāgo uppajjatīti tam kāraṇabhāvena nidassento
“rāgupattikāraṇabhūtā”ti āha.

Gedhenāti lobhena. Abhibhūtā hutvā pañca kāmaguṇe paribhuñjantīti yojanā.
Mucchākāranti mohanākāram. Adhiosannāti adhigayha ajjhosāya avasannā. Tena
vuttaṃ “ogāḷhā”ti. Sānanti avasānam. Pariniṭṭhānappattāti gilitvā
pariniṭṭhāpanavasena pariniṭṭhānam uyyātā. Ādīnavanti kāmāparibhoge sampati,
āyatiñca dosaṃ apassantā. Ghāsacchādanādisambhoganimittasamkilesato nissaranti
apagacchanti etenāti nissaraṇam, yoniso paccavekkhitvā tesam paribhogapaññā.
Tadabhāvato anissaraṇapaññāti attham dassento “idametthā”tiādimāha.
Paccavekkhaṇāparibhogavirahitāti yathāvuttapaccavekkhaṇaṇāṇena paribhogato
virahitā.

548-549. Āvarantīti kusaladhammuppattiṃ ādito vārenti. Nivārentīti niravasesato
vārayanti. Onandhantīti ogāhantā viya chādentī. Pariyonandhantīti sabbaso chādentī.
Āvaraṇādinam vasenāti yathāvuttānam āvaraṇādiatthānam vasena. Te hi
āsevanabalavatāya purimapurimehi pacchimāpacchimā
dalhataratamādibhāvappattā.

Samsandanakathāvaṇṇanā

550. Itthipariggahe sati purisassa pañcakāmaguṇāpariggaho paripuṇṇo eva hotīti
vuttaṃ “itthipariggahena saporiggaho”ti. “Itthipariggahena apariggaho”ti ca idam
tevijjabrahmaṇesu dissamānapariggahānam duṭṭhullatāmapariggahābhāvadassanam.
Evaṃ bhūtānam tevijjānam brāhmaṇānam kā brahmunā samsandanā, brahmā pana
sabbena sabbam apariggahoti. Veracittena avero, kuto etassa verapayogoti
adhippāyo. Cittagelaññasāṅkhātenāti cittuppādagelaññasāññitena, iminā tassa
rūpakāyagelaññabhāvo vutto hoti. Byāpajjhenāti dukkhena. Uddhaccakukkuccādīhīti
ettha ādisaddena tadekaṭṭhā samkilesadhammā saṅgayhanti. Atoyevettha
“uddhaccakukkuccābhāvato”ti tadubhayābhāvamattahetuvacanā samatthitam
hoti. Appaṭipattihetubhūtāya vicikicchāya sati na kadāci cittaṃ purisassa vase vattati,
pahīnāya pana tāya siyā cittassa purisavase vattananti āha “vicikicchāyā”tiādi.
Cittagatikāti cittavasikā. Tena vuttaṃ “cittassa vase vattantī”ti. Na tādisoti brāhmaṇā
viya na cittavasiko hoti, atha kho vasībhūtajhānābhīññatāya cittaṃ attano vase
vattetīti vasavattī.

552. Brahmalo kamaggeti brahmalo kagā mimagge paṭipajjitabbe, paññāpetabbe vā, taṃ paññāpentāti adhippāyo. Upagantvāti micchāpaṭipattiyā upasaṅkamitvā, paṭijānitvā vā. Samatalanti saññāyāti matthake ekaṅgulaṃ vā upaḍḍhaṅgulaṃ vā sukkhatāya samatalanti saññāya. Paṅkaṃ otiṇṇā viyāti anekaporisaṃ mahāpaṅkaṃ otiṇṇā viya. Anuppavisantīti apāyamaggaṃ brahmalo kamaggasaññāya ogāhanti. Tato eva saṃsīditvā visādaṃ pāpuṇanti. Evanti “samatala”ntiādinā vuttanayena. Saṃsīditvāti nimujjitvā. Marīcikāyāti migataṇhikāya kattubhūtāya. Vañcetvāti nadīsadi saṃ pakāsanena vañcetvā. Vāyamānāti vāyamamānā, ayameva vā pāṭho. Sukkhataṇaṃ maññe tarantīti sukkhanadītaṇaṃ taranti maññe. Abhinnepi bhedavacanamaṭaṃ. Tasmāti yasmā tevijjā amaggameva “maggo”ti upagantvā saṃsīdanti, tasmā. Yathā teti te “samatala”nti saññāya paṅkaṃ otiṇṇā sattā hatthapādādīnaṃ saṃbhañjanaṃ paribhañjanaṃ pāpuṇanti yathā. Idheva cāti imasmiṃca attabhāve. Sukhaṃ vā sātā vā na labhantīti jhānasukhaṃ vā vipassanāsātā vā na labhanti, kuto maggasukhaṃ vā nibbānasātā vāti adhippāyo. Maggadīpakanti “maggadīpaka” micceva tehi abhimataṃ. Tevijjakanti tevijjatthañāpakāṃ. Pāvacananti pakatṭhavacanasammataṃ pāṭhaṃ. Tevijjānaṃ brāhmaṇānanti sambandhe sāmivacanaṃ. Iriṇanti araññāniyā idaṃ adhivacananti āha “agāma kaṃ mahārañña”nti. Anupabhogaru kkehiṭi migaruruādīnaṃ pi anupabhogārahehi kiṃ pakkādivisarukkhehi. Yatthāti yasmīṃ vane. Parivattitumpi na sakkā honti mahākaṇṭakagacchagahanatāya. Nātīnaṃ byasaṇaṃ vināso ñātibyasaṇaṃ. Evaṃ bhogaṣīlabyasaṇesupī. Rogo eva byasati vibādhatīti rogabyasaṇaṃ. Evaṃ diṭṭhibyasaṇepi.

554. Nanu jātasaddeneva ayamatto siddhoti codanamapaneti “yo hī”tiādinā. Jāto hutvā saṃvaḍḍhito jātaṃvaḍḍhoti ācariyena vuttaṃ, jāto ca so saṃvaḍḍho cāti jātaṃvaḍḍhoti pana yujjati visesaṇaṇipātattā. Na sabbaso paccakkhā honti paricayābhāvato. Ciraṇikkhantoti nikkhanto hutvā cirakālo. Ciraṃ nikkhantassa assāti hi ciraṇikkhanto. “Jātaṃvaḍḍho”ti padadvayena atthassa paripuṇṇābhāvato “tameṇa”nti kammaṇaḍaṃ “tāvadeva avasaṭa”nti puna visesetīti vuttaṃ hoti. Dandhāyitattanti vissajjane mandattaṃ saṇikavutti, taṃ pana saṃsayavasena cirāyaṇaṃ nāma hotīti āha “kaṅkhāvasena cirāyitatta”nti. Vitthāyitattanti sārājittattaṃ. Atṭhakathāyaṃ pana vitthāyitattaṃ nāma thambhitattanti adhippāyena “thaddhabhāvaggahaṇa”nti vuttaṃ. Appaṭihatabhāvaṃ dasseti tasseeva anāvaraṇaṇābhāvato. Nanvetampi antarāyapaṭihatāṃ siyāti āsaṅkaṃ pariharati “tassa hī”tiādinā. Mārāvaṭṭanādivasenaṭi ettha cakkhumohamucchākālādi saṅgayhati. Na sakkā tassa kenaci antarāyo kātuṃ catūsu anantarāyikadhammesu pariyāpannabhāvato.

555. Uiccupasaggayoge lumpasaddo, lupisaddo vā uddharaṇatto hotīti vuttaṃ “uddharatū”ti. Upasaggavisesena hi dhātusaddā atthavisesavuttino honti yathā “ādāna”nti. Pajāsaddo pakaraṇādhigatattā dāra kavisayoti āha “brāhmaṇadāraka”nti.

Brahmalokamaggadesanāvaṇṇanā

556-557. “Apubbanti iminā saṃvaṇṇetabbatākāraṇaṃ dīpeti. Yassa atisaṇaṇa balaṃ atthi, so balavāti vuttaṃ “balasampanno”ti. Saṅkhaṃ dhametīti saṅkhadhamako, saṅkhaṃ dhamayitvā tato saddapavattako. “Balavā”tiādivisesaṇaṃ kimatthiyanti āha “dubbalo hī”tiādi. Balavato pana saṅkhasaddoti sambandho. Appanāva vaṭṭati paṭipakkhato sammadeva cetaso vimuttibhāvato, tasmā evaṃ vuttanti adhippāyo.

Pamāṇakatam kammaṃ nāma kāmāvacaram vuccati pamāṇakarānaṃ saṃkilesadhammānaṃ avikkhambhanato. Tathā hi taṃ brahmavihārapubbabhāgabhūtaṃ pamāṇaṃ atikkamitvā odissakānodissakadisāpharaṇavasena vaḍḍhetuṃ na sakkā. Vuttavipariyāyato pana rūpārūpāvacaram appamāṇakatam kammaṃ nāma. Tenāha “tañhī”tiādi. Tattha arūpāvacare odissakānodissakavasena pharaṇaṃ na labbhati, tathā disāpharaṇaṃ. Keci pana “taṃ āgamanavasena labbhatī”ti vadanti, tadayuttaṃ. Na hi brahmavihāranissando āruppaṃ, atha kho kasiṇanissando, tasmā yaṃ subhāvitam vasībhāvaṃ pāpitaṃ āruppaṃ, taṃ appamāṇakatanti daṭṭhabbaṃ. “Yaṃ vā sātisaṃ brahmavihārabhāvanāya abhisankhatena santānena nibbattitaṃ, yañca brahmavihārasamāpattito vuṭṭhāya samāpannaṃ arūpāvacarajjhānaṃ, taṃ iminā pariyāyena pharaṇapamāṇavasena appamāṇakata”nti apare. Vīmaṃsitvā gahetabbaṃ.

Rūpāvacarārūpāvacarakammeti rūpāvacarakamme ca arūpāvacarakamme ca sati. Na ohīyati na tiṭṭhatīti katūpacitampi kāmāvacarakammaṃ yathādhigate mahaggatajjhāne aparihīne taṃ abhibhavitvā paṭibāhitvā sayaṃ ohīyakaṃ hutvā paṭisandhiṃ dātuṃ samatthabhāve na tiṭṭhati. “Na avasissatī”ti etassa hi atthavacanaṃ “na ohīyatī”ti, tadetaṃ “na avatiṭṭhatī”ti etassa visesavacanaṃ, pariyāyavacanaṃ vā. Tenāha “kiṃ vuttaṃ hotī”tiādi. Laggitunti āvarituṃ nisedhetuṃ. Thātunti paṭibalaṃ hutvā patitṭhātuṃ. Pharitvāti paṭipharitvā. Pariyādiyitvāti tassa sāmattiyaṃ khepetvā. Okāsaṃ gahetvāti vipākādānokāsaṃ gahetvā, iminā “laggituṃ vā thātuṃ vā”ti vacanameva vitthāretīti daṭṭhabbaṃ. “Atha kho”tiādi atthāpattidassanaṃ. Kammassa pariyādiyaṃ nāma tassa vipākuppādanaṃ nisedhetvā attano vipākuppādānamevāti āha “tassā”tiādi. Tassāti kāmāvacarakammassa vipākaṃ paṭibāhitvā. Sayamevāti rūpārūpāvacarakammameva. Brahmasahabyataṃ upaneti asati tādisānaṃ cetopaṇidhiviseseti adhippāyo. Tissabrahmādīnaṃ viya hi mahāpuññaṃ cetopaṇidhivisesena mahaggatakammaṃ parittakammassa vipākaṃ na paṭibāhatīti daṭṭhabbaṃ.

Atha mahaggatassa garukakammassa vipākaṃ paṭibāhitvā parittaṃ lahukakammaṃ kathamattano vipākassa okāsaṃ karotīti? Tīsupi kira vinayagaṇṭhipadesu evaṃ vuttaṃ “nikantibaleneva jhānaṃ parihāyati, tato parihīnajhānattā parittakammaṃ laddhokāsa”nti. Keci pana vadanti “anīvaraṇāvattthāya nikantiyā jhānassa parihāni vīmaṃsitvā gahetabbā”ti. Idamettha yuttatarakāraṇaṃ - asatipi mahaggatakammuno vipākapaṭibāhanasamatthe parittakamme “ijjhati bhikkhave sīlavato cetopaṇidhi visuddhattā sīlassā”ti vacanato kāmabhāve cetopaṇidhi mahaggatakammassa vipākaṃ paṭibāhitvā parittakammuno vipākokāsaṃ karotīti. Evaṃ mettādivihārīti vuttanayena appanāpattānaṃ mettādīnaṃ brahmavihārānaṃ vasena vihārī.

559. Paṭhamamupanidhāya dutiyaṃ, kimetaṃ, yamupanidhīyatīti vuttaṃ “paṭhamamevā”tiādi. Majjhimaapaṇṇāsake saṅgītanti ajjhāharitvā sambandho. Punappunaṃ saraṇagamaṇaṃ dāḥataraṃ, mahapphalataraṃ, tasmā dutiyampi saraṇagamaṇaṃ katanti veditabbaṃ. Katipāhaccayenāti dvīhatīhaccayena. Pabbajitvāti sāmaṇerapabbajjaṃ gahetvā. Aggaññasuttampi amuṃyeva

vāsetṭhamārabba kathesi, nāññanti ñāpetum “aggaññasutte”tiādi vuttaṃ. Tattha āgatanayena upasampadañceva arahattañca alattoṃ paṭilabhiṃsūti attho. Yamettha atthato na vibhattaṃ, tadettha suviññeyyameva.

Iti sumaṅgalavilāsiniyā dīghanikāyaṭṭhakathāya
paramasukhumagambhīraduranubodhatthaparidīpanāya
suvimalavipulapaññāveyyattiyajananāya
ajjavamaddavasoraccasaddhāsatiḍḍhitibuddhikhantivīriyādidhammasamaṅginā
sāṭṭhakathe piṭakattaye asaṅgāsaṃhīravisāradāññacārīnā
anekappabhedasakasamayasaṃyantaragahanajjhogāhinā mahāgaṇinā
mahāveyyākaraṇena ñāññābhivaṃsadhammasenāpatināmathereṇa
mahādharmarājādhirājagaruṇā katāya sādhuvilāsiniyā nāma līnatthapakāsaniyā
tevijjasuttavaṇṇanāya līnatthapakāsānā.

Tevijjasuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

Tatridaṃ sādhuvilāsiniyā sādhuvilāsinitasmiṃ hoti -

Byañjanañceva attho ca, vinicchayo ca sabbathā;
Sādhakena vinā vutto, natthi cettha yato tato.

Sampassataṃ sudhīmataṃ, sādhuṇaṃ cittatosanaṃ;
Karoti vividhaṃ sāyaṃ, tena sādhuvilāsiniṃ.

Nigamanakathā

Ettāvatā ca -

Saddhamme pāṭavatthāya, sāsanassa ca vuddhiyā;
Vaṇṇanā yā samāradhā, sīlakkhandhakathāya sā.

Sādhuvilāsini nāma, sabbaso pariniṭṭhitā;
Paṇṇāsāya sādhikāya, bhāṇavārappamāṇato.

Anekasetibhindo yo, anantabalavāhano;
Sīripavarādināmo, rājā nānārattissaro.

Jambudīpatale ramme, marammavisaye akā;
Tambadīparaṭṭhe puraṃ, amarapuraṇāmakam.

Maṇḍalācalasāmantam, erāvatīnadissitam;
Nānājanānamāvāsam, hemapāsādalaṅkatam.

Tatrābhisekapatto so, rajjam kāresi dhammato;
Rājāgāramahāthūpaṃ, akāsi sampasādanam.

Uddhammam ubbinayañca, pahāya jinasāsanam;
Visodhesi yathābhūtam, satatam dāḥamānasam.

Teneva kārite ramme, chāyūdakasamappite;
Dvipākāraparikkhitte, bhāvanābhiratārahe.

Mahāmunisamañña yā, sambuddhasammukhā katā;
Paṭimā taṃpāsādamhā, ujuāsannadakkhiṇe.

Asokārāmaārāme, pañcabhūmimahālaye;
Ratanabhūmikitti vhaye, dhammapāsādalaṅkate.

Tathā dakkhiṇadeviyā, nagarasamīpe kate;
Pubbuttare jayabhūmi-kittābhidhānakepi ca.

Tathevuttaradeviyā, nagarabbhantare kate;
Soṇṇaguathūpantike, parimāṇakanāmake.

Tathā ca uparājena, kate nagarapacchime;
Mahāguathūpantike, maṅgalāvāsanāmake.

Iti soṇṇavihāresu, vasaṇnekesu vārato;
Sakkato sabbarājūnaṃ, tikkhattuṃ laddhalañchano.

Ñāṇābhivaṃsadhammasenāpatīti suvikhyāto;
Dvevibhaṅgādidhāraṇā, upajjhācariyataṃ patto.

Laṅkādīpāgatānampi, paradīpanivāsinaṃ;
Bhikkhūnaṃ vācako dhammaṃ, paṭipattiṃ niyojako.

Yaṃ nissāya visodhesi, sāsanaṃ esa bhūpati;
Atthabyañjanasampannaṃ, so'kāsi vaṇṇanaṃ imaṃ.

Sambuddhaparinibbānā, pañcatālīsake'ddhake;
Tisate dvisahassee ca, sampatte sā suniṭṭhitā.

Peṭakālaṅkāravhayaṃ, nettisaṃvaṇṇanaṃ subhaṃ;
Imaṅca saṅkharontena, yaṃ puññaṃ pasutaṃ mayā.

Aññaṃpi tena puññaṇa, patvāna bodhimuttamaṃ;
Tārayitvā bahū satte, moceyyaṃ bhavabandhanā.

Sadā rakkhantu rājāno, dhammeneva paṇaṃ imaṃ;
Niratā puññaṅkammesu, jotentu jinasāsanaṃ.

Ime ca pāṇino sabbe, sabbadā nirupaddavā;
Niccaṃ kalyāṇasaṅkappā, pappontu amataṃ padanti.

Iti dīghanikāyaṭṭhakathāya sīlakkhandhavaggasaṃvaṇṇanāya

Sādhuvilāsini nāma abhinavaṭṭikā samattā.

Sīlakkhandhavaggaabhinavaṭṭikā niṭṭhitā.

ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 14 September 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. The Canon of Discourses - Subcommentaries. 1.The Collection of the Long Discourses - Subcommentaries. 5. New subcommentary on the Chapter on the Aggregate of Morality-2. 13. Commentary on the Discourse on the Threefold Knowledge Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org